

بودند و وزیر جنگ هم صورتی نوشته در مجلس دیگر قرائت میشود.

شرک الدوله - چون این اسباب را به موجب دستخط شاه آورده اند نمیشود رد کرد باید قبول نمود.

رئیس - فردا سه ساعت بشرویم جلسه مجلس خصوصی است و روز سه شنبه هم بودجه پلیر مطرح خواهد شد.
(مجلس چهل دقیقه بشرویم ختم شد)

مذاکره روز سه شنبه ۲۵ شهر ربيع الثاني ۱۳۲۵ دارالشورای ملی (صورت مجلس جلسه قبل قرائت شد)

اسامی قائلین جلسه قبل

(آقای میرزا فضلعلی آقا) (رئیس اتجار) حاجی میرزا بابا اظهار شد علت غیبت آقای میرزا فضلعلی آقا بواسطه عارضه کسالت است که عارض شده.

رئیس - جناب حاجی سید ابراهیم وکیل شاهرود تشریف آوردند معرفی شونده انشاء الله مبارکست عموماً ایشان را بعنوان وکالت تبریک گفتند.

حاجی سید ابراهیم - از این اظهار مرحمت جناب آقای رئیس خیلی متشکرم هستم و امیدوارم که آنچه وظیفه و لازمه تکلیف و کالت و حسن ملیت است بعمل آورده و ذره از خدمات رایبالت کوتاهی و مسامحه نکرده از عهد ادای آن برآیم.

مستشار الدوله - درخصوص قضیه نااکوار پیله سوار که مکرراً در مجلس ملتی مذاکره و معلوم شد که بعنوان پلیر اسب که از طرف روس به طرف ایران فرار کرده بوده است یک نفر صاحب منصب روسی باشن نفر سالدات مسلح بظاک ایران گذشته یک یا دو نفر شامسون اعطایه قوچه بیکلو را کشته بدین واسطه منازعه فیما بین چند نفر از قوچه بیکلو ها با صاحب منصب و سالداتهای روسی شده در این منازعه آن صاحب منصب و دو نفر سالدات کشته شده و فوراً سالدات زیادی بطور نظام از سرحد گذشته بستم پیله سوار پورش آورده کمر کفایت دولتی را سوزانده و غارت کرده مجدداً عده قشون منظمی وارد خاک ایران شده چندین قریه را تهاپ و غارت نموده آتش زده اند و جمعی کثیر از رهایای ایران را از مرد و زن فرسوده این اخبار از روی اخبار و رایورهایانی است که سالار موقر که بجهت تحقیقات این فقره مخصوصاً اعزام شده بود و حاکم اردبیل و دیگران نوشته اند در این باب از وزیر امور خارجه توضیحات لازمه سؤال شد و عده صریح داده بودند که تفصیل واقعه را بعد از تشکیل تحقیقات مجلس اظهار دارند حال از قرار معلوم یک نفر صاحب منصب با دو سه هزار نفر قشون منظم بمرحله ایران آمده و التیمات (انعام جهت) سختی بفرمانفرمای آذربایجان فرستاده که معنوی چند تکلیف غیر حق و شاه است اگر در میان آنها دو سه نفر تکلیف ممکن الذبول هم باشد آنها را بصورت و سمرتی خواسته است که دولت علیه ایران با اینکه بر عارت روابط دوستی و مجبوری با دول همسایه همیشه نهایت مراقبت را داشته است اگر بخواهد آنها را بپیمان شکل و ترتیب اجرا دارد دچار مشکلات عظیمه خواهد شد بادهوری بیش قدمی دول مغرب زمیندر خط تمدن و ترقی و انسانیت خیلی جای تعجب است که قشون منظم دولت دوست همجواری

در مین صلح حادثه مذکور ایام جنگ و امر تکب شود و حال آن که دو سکندر اناسی های بنو الملل سعی و گفتگو میشود که در ایام جنگ هم نسبت بنسوان و اطفال رهایای بیچاره تعذیبات جابرانه از قبیل تهاپ و قتل و سوزاندن واقع نشود و قوانین بین الملل اجازه آنرا نمیدهد عوض اینکه در این موقع کار گذاران دولت روس بر ضابط اولیای دولت علیه و استمالات باقی ماندگان مقتولین این طرف اقدام و متجاوزین قشون روس را بظاک روسیه اعاده دهند این قسم تخطیبات و تعذیبات را تأیید می کنند اگر چه این مطلب خیلی مهم است و جا دارد که همه مذاکره را کتار گذاشته در این باب حرف بزنیم چون اطلاع کامل نداریم که در این چند روز در میان اولیای دولتین چه اقداماتی جاری شده و چه نتیجه حاصل شده است بیشتر از این مصدع آقایان گرام نمیشوم ولی لازم میدانم که وزیر امور خارجه را خواسته توضیحات مقتضیه را از ایشان بخواهم (عموماً تصویب سکردند که وزیر امور خارجه خواسته شود)

رئیس - اینهم راپورتیست که مبصر الملک فونسول ایران مقیم باد کوبه که بجهت تحقیقات مخصوصاً مامور شده بودند داده اند محض استحضار آقایان و کلا قرائت میشود (قرائت شد از قرار ذیل)
(از اردبیل بطهران ۲۵ ربيع الثاني) ۳۰

وزارت خارجه وضع سوخته و خرابی پیله سوار و گمرک خانه ایران خیلی دلغراش است اهالی را خواسته تحقیقات لازمه را نمود معلوم شد دهم ربيع الاول یکشنبه دو از ظهر گذشته دوی فولازف کماندان روس بعنوان اینکه اسبش بطرف ایران فرار کرده بدون اطلاع گمرک خانه ایران برخلاف قوانین معموله باشن نفر سالدات مسلح داخل ایران شده نایک روس ناخته یک نفر از نوکر های قوچه بیکلو ها آنا نام را بانفک میکشد قوچه بیکلوها اتفاقاً در بازار پیله سوار خرید میکردند بامداد نوکر رفته میانه آنها و کماندان و سالدات ها شکب شده کماندان و دو نفر سالدات مقتول یک نفر سالدات مجروح خوش را بطرف روس میفرستاد مقتل کماندان و سالدات ها در یک ورسی ایران است بلافاصله سالدات ها به پیله سوار ریخته فریه و گمرک خانه را بانفک آتش زدن یکصد وسی و پنج خانه را سوزانده سی هفت نفر بقتل رسانده قریه ها غارت کرده اند چهار روز بعد قشون روس در تمشقرمان دیمنا یوف بقریه زرگر ریخته هفده نفر کشته دو بستم هفتاد و هفت خانه را آتش زده غارت کرده اند سه روز بعد از سوزاندن زرگر قشون روس جواد کند را آتش زده غارت نموده اند هفتاد و پنج خانه سوخته است تمامی دهات سوخته تمشقرره را برای العین ملاحظه نموده غارات ایرانیان در پیله سوار یکصد و هشت هزار وسی و پنج تومان مستملی بیکلو بیکلزار و هشتصد و دوازده تومان زرگر چهل و یک هزار و نهصد و هفتاد و شش تومان جواد کند نیست و دو هزار و نهصد تومان صورت خسارت گمرک خانه دولت را رئیس گمرک آستارا عرض خواهد کرد رئیس مستظفین روس را دوباب تأمین دهات دیده مذاکره نموده یازدهم ربيع الثاني اهالی متواری زرگر بجواد کند و قریه قاسم لورا جمع و بجا های

خودشان صودت دادند اهالی مستملی بیکلو از ترس قاچاق های روس پرم بلوهای روس خیلی شکایت میکنند نمی توانند بقریه خودشان برگردند قندوی بلنکران رفته در این باب بانجا لک مذاکره می کنند تلکراف را بادیبل فرستاده فردا خیال هزینه را دارد

رئیس - روز پنج شنبه وزیر امور خارجه را میخواهیم که بیایند در این باب توضیحات بدهند و این هم لایحه ایست که از انجمن مظفری در باب جمع و خرج سه قوی تیل باوجی که بعنوان بانک گرفته شده قرائت میشود قرائت شد مشعر بر اینکه اولاً جمع و خرج سه قوی تیل و سنوات قبل با وجی که بعنوان بانک گرفته شده و بقایای حکام معلوم شود و ثانیاً بوجب قانون اساسی دیوان محاسبات را تأسیس نمایند تا عمل مالیه باین قسم مضل نباشد.

آقای سید حسن تقی زاده - بنده درخصوص مالیه عرض میکنم و از بابات مالیه خیلی متشکرم هستم و خیلی حرفها هم گفته می شود شاید بعضی از آنها صحت داشته باشد و بعضی از آن هم صحیح نباشد ولی اینجا همین قدر گفته میشود که تصرفات و تصویب و نظارت در مالیه مخصوص بمجلس است کمانان اینست که اگر مجلس هم نبود زیاده بر این خراب تر و مفتش تر نبود و هیچ معلوم نیست که چه حواله داده میشود و چه خرج می شود و علت آنست که ملاحظه شخصی میشود مثلاً دوس سال قبل یکی در فرنگستان درس خوانده و حسن ظنی درباره او حاصل شده او را همانطور بحال خود وامیگذارند که دیوان محاسبات شش ماهه شما را از قرار معلوم صنیع الدوله طوری مفتش کرده است که هر گاه بجهت همین بای تخت حادثه رخ نماید اگر بقدر ده هزار تومان پول لازم بشود این جزئی مبلغ هم وجود ندارد و پول نیست که بقشون داده شود و جهت اینست هر چند روزی که یک وزیر روی کار آمد آن وزیر جدید بواسطه خسارت ترتیبات وزیر سابق را بکلی برهم میزند و از میان میبرد میبرد چنانچه جناب ناصر الملک ترتیب میزی علمی را که ماه ترقی و سعادت بود فراهم آورد صنیع الدوله بواسطه حسادت برهم زد و همچنین ناصر الملک زحمت ها کفیده بهر ترتیبی بود مادل سیصد هزار تومان و کسری پول اشرفی را بدست آورد که جناب مضیر السلطنه در مجلس مخصوص گفت این آخرین پول خزانه سلاطین کیانست و باید خیلی مراقبت شود و ناصر الملک بجهت بیست هزار تومان بر داشتن از آن اجازه قانونی هم داشت معذراً اجازه از مجلس خواسته و خودش را مقید کرده قرار گذاشته بود که برای برداشتن یا تاشرفی هم اجازه از مجلس بگیرد حال کران اشرفی و آن وجهانی که شبهای ماه رمضان بآن طورها از مردم گرفته شد چه شد پر گرام ناصر الملک این بود که همیشه دولت مبلغ سیصد هزار تومان در بانک پول نقد داشته باشد و بعد از رفتن ایشان معلوم شد که چهار صد هزار تومان ذخیره کرده بودند حالا نه آن نیست و نه در گمرک چیزی مانده نموده نه در جای دیگر محل صریح الوصولی دارند و از قراریکه شنیده میشود بعضی حوالجات داده شده گویا هم صحیح باشد مثلاً از جمله یکصد و بیست هزار تومان در این موقع بامیر یحیو حواله داده و همچنین نظام الملک بیست هزار

امور مالی ما اصلاح نمیشود و ما دیوان محاسبات نداریم و خیلی لازم است حالا باید این مطلب را اصلاح و مرتب کرد آیا بینیم این دیوان محاسبات را کمیسیون مالی بدهد میگوید باینکه باید اداره برای این کار معین شود که نظامنامه آنرا نوشته و این اداره تشکیل شود و دیوان محاسبات طوری است که هیچ چیز بدون تصویب آنجا داده نمیشود مگر اینکه یک ماخذی را مثلا صندوقان یادوست تومان مدین میکنند که وزیر مالی می تواند بدهد و بعد بآنجا اطلاع داده و تصویب می خواهد بهر حال زودتر باید این دیوان را تشکیل داد که رفع این معذورات را بشاید

آقای سید حسن تقی زاده - در اینجا بعضی مذاکرات بیان آمد که اسباب اشتباه شد لابد باید توضیح بدهم اینکه گفته میشود این مطالب مسووعات عرض میکنم مسووعات نیست بلکه مشهودات است اگرچه فرنگیها میگویند مملکت ایران مملکت تعارفات است و تعارف با پارلمان هیچ مناسبت ندارد باید در پارلمان تعارف را کنار گذاشت صحیح است اتفاق بد است باید دوستی کرد اما در کارهای شخصی و در باب کارهای مملکتی نمیشود ملاحظه کرد باید وزیر مالی را خواست و بدون ملاحظه مطالب خود را گفت و مملکت مملکت اسلام است و قانون اسلام چقدر در باب بیت المال سخت گیری کرده چنانچه حضرت امیر علیه السلام چراغ بیت المال را خاموش کرد برای اینکه از مالیه بیت المال بی جهت چیزی مصرف نشود اما افسوس که این ترتیبات رعایت نمیشود اما اینکه گفته میشود چرا این مطالب را جمع کرده بکسرتب اظهار می نمایند جهت این است که بواسطه حسن اشتهازی که بعضیها دارند نمیشود در دهنه اول مطلب را اظهار و برای خود همراهی پیدا کرد بعقیده بنده خوشبخت در این مملکت کسی است که دهنه دشمن داشته باشد زیرا هر کسی حرفی بزند فوراً میگویند محرک دارد بنده تحقیق کردم که جناب صنیع الدوله باینکه شاهنشاهی نوشته اند که هر چه فیوض دولت نزد شما باشد صحیح است و حال آنکه سرمشاه تمام مفسده میدان توضیحات و تبعید ناصر الملک همین سبب هزار تومان بود که وقتی امیر بهادر داخل کار شد این پول را خواست و ناصر الملک نداد و جواب داده شد بر فرزند که این طلب را معین کند شاید چهل هزار تومان بیشتر نشود آنرا هم با این حالیه مملکت نمی توانیم حالیه بدهیم معذرتا وزیر مالی اینطور نوشته باینکه شاهنشاهی می دهند بهر حال این مملکت مملکت اسلام است و باید بطوریکه قانون اسلام معین کرده در امور مالی او کمال مواظبت و دقت را نمود

آقای میرزا محمود - دیوان محاسبات بطوری که فرمودید از همه چیز واجبتر و مهمتر است و تا او درست نشود مالی این مملکت اصلاح نخواهد شد ولی بنده عقیده ندارم بکمیسیون مالی رجوع شود.

آقای شیخ حسین - اگرچه وقت مجلس اشرف از مباحثه است و اینکه بنده گفتم در مجلس مسلمان ها نباید بعضی مذاکرات بشود این مسئله ربط باین ندارد که احقاق حق نشود بنده میگویم با این حال مملکت نباید اسباب اتفاق فراهم آورد اینکه گفته میشود بفلان فلان قدر پول داده شده

موجب اتفاق است باید وزیر مالی خواسته شود و توضیحات بدهند.

آقای حاج امام جمعه - یکی از بدبختی های ما این است که وزراء نمی آیند بجلسا ما با مباحثه کنند و اگر حق دارند حرف خود را ثابت کنند و یک حیب این است که ما خودمان را معصوم گمان میکنیم ما امروز حق نداریم که بصنیع الدوله قبل از وقت اعتراض میکنیم مگر اینکه بیایند در مجلس اگر نتوانست حق خود را ثابت کند آنوقت اعتراض میکنم اما در باب دیوان محاسبات اینکه فرمودید بکمیسیون مالی رجوع شود باید اعتقاد ندارم و همین مسئله امیر بهادر را که سبب هزار تومان حواله داشت و مدعی طلب بود یک مبلغی از آن را کمیسیون مالی تصویب کرده بود در حالیکه مالی بنظارت و تصویب مجلس است نه کمیسیون مالی که سپهر مالی حق ندارد که بی تصویب و اجازه مجلس از خود چیزی را تصویب کند.

مخیر الملک - بنده عرض میکنم خوب است بعدا برای هر وزیری که میاید بقانون پارلمانی عمل کنیم حال قانون اسلام و کفر کاری نداریم بموجب قانون داخلی مجلس هر وکیل که میفرماید مطلبی را اظهار کند یا وزیری را احضار اولا باید آن مطلب را روی کاغذ بیاورد و پانزده نفر از وکلا آنرا امضاء کنند آنوقت اظهار کنند بعد از آن وزیر را اخطار کنند که برای توضیح حاضر شود نه اینکه اول وزیر بد بگویند بعد از او توضیح بخواهند و با این ترتیب هر کس بخواهد وزارت کند البته سقیم است.

رئیس - بدی گفته نشده توضیح خواسته اند و باید وزیر مالی را دعوت نمود که بیایند و توضیح بدهند.

مخیر الملک - بد گفتن به هر کس یک طور است حالا این ایراد بنده صحیح است بانه اگر صحیح است بعدا با و در بموجب قانون داخلی مجلس و همه پارلمانها رفتار شود.

وکیل التجار - مادامی که دیوان محاسبات تأسیس نشده هر کس که وزیر مالی باشد باید پانزده بیانزده پیامه بدهد بصورت حوالجات و مضارح از او خواسته شود که مجلس دقت نماید تا نظامنامه دیوان محاسبات نوشته شده و این اداره تأسیس شود.

آقای شیخ محمد علی - چون اذهان و کلا در باب دیوان محاسبات مسبق نیست نمی توانند رأی دهند خوب است این مسئله برای روز پنج شنبه گذاشته شود.

رئیس - بلی این مسئله هم تمام شد روز پنج شنبه در باب آن گفتگو شده پس از آن تذکره باید از وزیر مالی نظامنامه آن خواسته شود و حالا بودجه نظیه که موضوع مذاکره امروز است قرائت میشود.

(در این موقع شروع بقرائت بودجه نظیه شده و در باب حقوق یک ساله رئیس نظیه مذاکرات زیاد شده بالاخره در اینکه هر کس مبلغ اقل آن را دوازده تومان و مبلغ اکثر را در دوازده چهارم دوازده تومان رای میدهد و رفته سفید بیندازد و الا و رفته رأی گرفته شد و همین مآخذ مذکور با کثرت آراء تصویب شد.)

رئیس - فردا مجلس خاص منعقد میشود و

روز پنجشنبه وزیر مالی و وزیر امور خارجه برای توضیحات دعوت میشوند و معاون وزارت داخله هم برای توضیحات مسئله کرمانشاهان و خلعخال خواسته میشود. مجلس ختم شد

مذاکرات روز ۵ شنبه ۲۷ شهر

ربیع الآخر ۱۳۲۶

دارالشواری ملی

خلاصه مذاکرات جلسه قبل قرائت شد

(اصامی غائبین جلسه قبلی)

ادیب التجار - آقای شیخ یحیی کرمانی - شمس - الاطباء کرمانی

رئیس - تلگرافی از قصر سید محمد معض استحضار خاطر آقایان قرائت میشود

(قرائت شد اشعار داشت باینکه در این موقع که جناب مستطاب همة الاسلام آقای ناج سید محمد بطرف ایران هزیمت نموده اند یقین است که از جانب اهالی موجب توقیر ایشان را بعمل آورده و در فراهم آوردن لوازم احترامات ایشان خواهند کوشید که باعث امتنان اهل علم خواهد بود)

(نجل مرحوم حاجی میرزا خلیل)

رئیس - مسلم است در آن روزی که جناب آقا ورود خواهند کرد کمال احترام و توقیر سرمی خواهد شد و این هم لایحه ایست که از انجمن برادران دروازه قزوین رسیده محض اطلاع آقایان و کلا محترم قرائت میشود (قرائت شد قریب بمضون ذیل)

بساحت مقدس مجلس شورای ملی شیدای کرانه از آنجائیکه هر یک از افراد ملت که میثواند خدمتی بوطن نماید فریضه ذمه آنها است که از خدمت گذاری کوتاهی نکرده با جان و مال خود خدمات ملی را بقدیم برسانند و در معاونت اصلاح وزارتخانه ها همراهی نمایند هابعدا متذکر خاطر و کلا محترم میشود که تا ادارات دولتی منظم نشود هیچ کاری بمسجرات طبیعی خود جاری نخواهد شد اگر چه وزراء و بزرگان اوقات خود را مصروف بجهت اینکار کرده اند اما افسوس که بواسطه بعضی موانع کرج داده نتیجه دست نداد است لهذا استدعا میشود که یکمیشتی مرکب از دوازده نفر از ملت انتخاب نمایند که ادارات وزارتخانه ها را بطور جدید تشکیل نموده و نظارت تامه داشته باشند و این هیئت نیز باید سیار باشند که در تمام هوای دولتی سیر کرده مراقبت تامه بعمل آورند مستدعی است که برای این مزبوره توجه فرموده ابر مقررین بصواب است اجرا فرمایند.

مستشار الدوله - از انفاق آراء ملت با بعضی از وکلای محترم خیلی تشکر مینمایم این فکر و اندیشه را در چندی قبل با خیلی از وکلای کمیسیون رئیس مذاکره شده و این کمیسیون فواید خیلی همی خواهد داشت پایه اشخاص هستند که قابلیت آن شغلی را که دارند ندارند و بعضی ها هم هستند که خیلی قابلند ولی در مرتبه پستی واقع شده اند اما وزراء بواسطه نداشتن قانون آن اقتدار را ندارند که تغییر و تبدیل بدهند لهذا اگر این اقتدار را بآن کمیسیون بدهند که از طرف مجلس مقدس این هیئت علاوه از نظیبات اداره اشخاص را هم رسیدگی نموده هر کس باندازه لیاقتی که دارد کار رجوع شود ادارات خیلی منظم خواهد شد و بعقیده بنده وجود این کمیسیون منتج ثمرات مفیده خواهد بود

آقای سید حسن تقی زاده - این کمیسیون